

tre, îmbogățind programul iconografic al acestora, ca o efigie a unei experiențe de viață și cugetare (A. Paleolog), marcarea obștei transilvane ca ctitor de cultură și artă (I. Cristache-Panait) ș.a., toate ni se par elemente ale unei cercetări văzute de pe pozițiile existenței unei arte și estetici locale în cadrele cărora spațiul culorilor reci și calde așezate alături se arată ca o reprezentare a unui gust, a unei sete de percepere a frumosului (R. Theodorescu), elemente care vin să întregască o artă comună, națională.

Urmărind în continuare, pe baza materialelor prezentate, seria preocupărilor societății românești din veacul al XVIII-lea, se desprind idei și aspecte care conduc la evidențierea eforturilor spre realizarea unei culturi comune — alături de tradiția artistică românească manifestându-se o cultură tradițională pe baza căreia se dezvoltă un teatru care conduce la ideea de

jertfă, literatura dramatică fiind legată de producția folclorică așa cum o arată contribuțiile filologice (Mihai Moraru) — care-și caută echilibrul într-o lume dramatică, echilibru pe care romantismul îl rupe; este perioada trecerii de la o cultură orală la una scrisă, ce dezvoltă analiza în căutarea autenticului (Al. Dușu) dar și a procesului de laicizare a culturii și receptare a influențelor, a direcțiilor stilistice, a unei deschideri spre Europa occidentală (Z. Dumitrescu-Buşulenga).

În sfârșit, trecind în sfera muzicii, două comunicări ne-au prezentat climatul muzical și focarele de cultură muzicală ale Braşovului secolului al XVIII-lea (E. Zottoveanu), perioadă în care se trece de la tradiția bizantină la noua configurație a muzicii psaltice românești ce se va afirma în următorul secol (H. Trebici). Două înregistrări de încântătoare lucrări muzicale au vibrat în inimile partici-

panților sesiunii și anume: *Tocată și fugă pentru orgă* de Daniel Croner și *Trisaghton liturgic* în interpretarea Formației „Madrigal”.

NOTĂ

* Sesiune organizată sub egida Academiei de Științe Sociale și Politice (la 30—31 martie a.c.) avind ca temă *Artă românească în secolul al XVIII-lea* (mutații stilistice, context social, istorie culturală).

—ELISABETA ANCUȚA-RUȘINARU

UN COMPENDIU DE ISTORIE A ROMÂNIEI PRIN MONUMENTE

Formarea, existența și creșterea poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic au fost asigurate de clocotitoarea muncă pașnică, creatoare de bunuri materiale și spirituale, dar și de lupta eroică pentru stăvilirea sau alungarea invadatorilor, pentru eliberare socială și națională, pentru independență și bună înțelegere cu celelalte popoare.

Aceste multimilenare lupte au pricinuit poporului nostru nu numai pagube materiale, nu numai obstacole în dezvoltarea civilizației sale, ci și imense sacrificii de vieți omenești. În focul acestor lupte, nenumărați români și-au jertfit viața pentru ca poporul să-și păstreze ființa națională, pentru a se elibera de asupritorii dinăuntru și de jefuitorii dinafară. În focul acestor lupte s-au ridicat oamenii de seamă ai timpurilor, care s-au aflat totdeauna în fruntea bătăliilor, conducând masele la victorie.

Acelora care și-au jertfit viața, precum și acelor care și-au închinat-o binelui general, poporul le-a păstrat o vie și eternă recunoștință, dăruindu-le chipurile și faptele nu numai în suflul, ci și în monumente, aceste simboluri ale memoriei colective, aceste modeste dovezile prețurii faptelor și sacrificiilor moșilor și strămoșilor noștri, aceste jurăminte ale generațiilor care vor face totul — pînă la sacrificiul suprem, dacă va fi nevoie — pentru păstrarea libertății poporului și independenței țării.

Pămîntul țării noastre este plin de locuri ce vorbesc despre lupte și jertfe, despre marile figuri ale istoriei neamului. De aceea este și firesc să existe o mulțime de monumente și alte însemne memoriale, precum și permanenta grijă pentru mai buna lor păstrare și folosire în activitatea cultural-educativă. În această direcție se înscrie și recenta apariție a volumului *Monumente ale anilor de luptă și jertfă*, semnat de colonel dr. Florian Tucă și Mircea Cociu, care a văzut lumina tiparului la Editura Militară.

Virtuțile acestei cărți — căci de la început trebuie să-i recunoaștem meritele pe care le are — ni se dezvăluie mai bine dacă privim și înțelegem conținutul din mai multe puncte de vedere:

I. *Turistic.* Cei îndrăgostiți de drumeție și dornici să-și cunoască tot mai bine țara și istoria găsesc în volumul respectiv foarte multe localități unde se pot opri pentru a vedea monumente și plăci memoriale, care să le îmbogățească cunoștințele, să le încinte privirea și să le încălzească inima. La toate obiectivele, cartea oferă suficiente date pentru ca vizitatorul nu numai să înțeleagă, ci să și trăiască evenimentul evocat.

II. *Plastic.* Dacă examinăm comparativ monumentele din diferite etape, observăm o diferențiere netă între ele, în ce privește concepția plastică generală. De pildă, în 1883, i s-a făcut lui Ștefan cel Mare, în Iași, o statuie cu multe elemente compoziționale: pe un pedestal de forma unei nave, din beton placat cu marmură albă, se înalță statuia de cea. 4 m,

turnată în bronz, care îl înfățișează pe domn călare, cu coroana pe cap, în mina dreaptă, ridicată, ține strins buzduganul, iar cu cea stîngă, sprijinită de garda sabiei, strunește în friu calul aflat într-o splendidă arcuire. Pe frontispiciul pedestalului este o coroană masivă de frunze de stejar, turnată în bronz, în interiorul căreia de află textul. Părțile laterale ale pedestalului susțin două reliefuluri dreptunghiulare, din bronz, ce redau scene din luptele de apărare purtate de domnitor (scena prăvălirii copacilor peste oastea polonă în bătălia de la Codrîi Cosminului și cea a unei lupte cu turcii). În 1979, la 475 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, i s-a dezvelit, tot la Iași, o nouă statuie: pe un pedestal de marmură albă, de peste 4 m, de formă paralelipipedică, se înalță bustul din bronz; pedestalul este flancat de un panou masiv, de marmură, pe care este montat un basorelief din bronz ce reprezintă o scenă din lupta de la Războieni. Textul acestui monument este mai amplu decît al celui din 1883.

III. *Ambiental.* Chiar și numai din cuprinsul volumului, dar mai ales din cunoașterea realității la fața locului, se constată o strădanie de a încadra vechile monumente în noua arhitectură și de a realiza noile monumente într-o cit mai deplină armonizare cu noua arhitectură.

IV. *Orientativ.* O resistemizare a obiectivelor cuprinse în volum ne-ar da posibilitatea să observăm pentru care evenimente și personalități sînt monumente și pentru care nu (și ar fi bine să avem), în ce locuri există și în care ar mai trebuie să fie. Cartea vine nu numai în sprijinul factorilor de răspundere, ci și al artiștilor plastici interesați de asemenea lucrări și al organelor locale din județe.

V. *Istoriografic.* Volumul este structurat ca un dicționar, dar dacă monumentele ar fi prezentate potrivit cronologiei evenimentelor, s-ar obține un veritabil compendiu de istorie a României. Atît obiectivele care evocă evenimintele, cit și cele care omagiază personalități surprind momentele fundamentale ale istoriei patriei noastre: primul stat centralizat și independent condus de Burebista; războaiele daco-romane; formarea statelor prefeudale și feudale (Gelu, Dragoș, Bogdan I, Vlaicu Vodă); consolidarea statelor feudale și lupta pentru scuturarea jugului otoman (Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Iancu de Hunedoara, Matei Corvin, Mihai Viteazul); unirea țărilor române de către Mihai Viteazul; răscoalele din 1437 (Bobilna), 1514 (Gheorghe Doja), 1784 (Horia, Cloșca și Crișan); revoluțiile din 1821 (Tudor Vladimirescu) și 1848; unirea din 1859 (Alexandru Ioan Cuza, Mihai Kogălniceanu); războiul de independență din 1877; Răscoala din 1907; primul război mondial (cel mai mare număr de monumente); organizarea și lupta proletariatului împotriva exploatarelor; lupta Partidului Comunist Român în ilegalitate; insurecția de la 23 August 1944; războiul antifascist; aniversarea a 60 de ani de la crearea Partidului Comunist Român.

VI. *Didactic.* Cartea prezentată de noi — prin datele pe care le oferă și prin felul în care este ordonat materialul — îi ajută pe școlari să înțeleagă și să asimileze mai bine cunoștințele căpătate la lecțiile de istorie.

VII. *Educativ.* În descrierea monumentelor și a celorlalte însemne memoriale, autorii utilizează multe date de ordin general și chiar detalii care-l pot capta pe cititor. Măreția faptelor, înfățișarea monumentelor ca dovezi de admirație și recunoștință față de înaintași îl fac pe cititor să participe sufletește la evenimentele evocate, îi dezvoltă dragostea de țară, dorința de a fi la înălțimea exemplului ilustrate, toate acestea ducînd la formarea și consolidarea sentimentului patriotic, de dăruire și, la nevoie, de sacrificiu.

VIII. *Redacțional.* Volumul, cu aproape 450 de pagini, cuprinde peste 850 de complexe monumentale, monumente, obeliscuri, plăci comemorative, statui, busturi ce evocă evenimente și personalități istorice. Este conceput ca un dicționar, obiectivele fiind așezate în ordinea alfabetică a localităților; are un sumar pe județe și unul al personalităților. Este foarte util sumarul personalităților, dar la fel de necesar ar fi și un sumar al evenimentelor.

În ceea ce privește selecția monumentelor, se observă o oarecare inconsecvență, o abatere de la „criteriile de bază” anunțate în Nota explicativă. Deși în marea lor majoritate sînt obiective care privesc evenimente și personalități politice, totuși în paginile volumului găsim și Monumentul „Palia de la Orăștie”, Grupul statuar „Școala ardeleană” sau bustul lui Badea Cîrșan. În această situație, cititorul poate întreba de ce n-au mai fost incluse monumente și pentru alte fapte și personalități de cultură?

La cele spuse mai putem adăuga că o ilustrație alb-negru mai bogată și una color grupată pe pagini de hirtie cretată legate la sfîrșitul volumului ar fi sporit nu numai aspectul, ci și puterea de impresiune a conținutului.

O lucrare de talia celei pe care o avem în față considerăm că impunea și un studiu introductiv în care să fi fost abordate unele aspecte ale problematicei; orientarea activității de ridicare a monumentelor în trecut și azi, momente importante în evoluția concepției și realizării monumentelor, păstrarea și utilizarea monumentelor în activitatea instructiv-educativă.

Dacă mai reținem că ar mai fi putut fi incluse și alte monumente și însemne memoriale — așa după cum recunosc chiar și autorii —, că la unele monumente din volum nu figurează anul cînd au fost dezvelite, iar la altele numele autorului, precum și faptul că volumul este epuizat din librării, putem considera binevenită propunerea noastră de a se trece la pregătirea altei ediții adăugite și îmbunătățite.

— ION GRIGORESCU